
NEUTRALITETSRESTER HINDRAR KLARSYN

ANN-SOFIE DAHL

Av neutraliteten återstår blott ett symbolvärde; den ger svenska socialdemokrater en känsla av att vara speciella och lite förmer i internationella sammanhang. Inget annat. Och inget mer.

I riket råder för stunden säkerhetspolitisk stiltje efter en längre tid av ideologisk pajkastning. Av försvarsberedningens arbete bidde i slutet en vante. Det var nog inte riktigt den debatten som den dåvarande försvarsministern efterlyste i förordet till *Sveriges säkerhetspolitiska vägval* i februari i fjol.

Men att ha en ordnad nationell debatt är inte så lätt när de olika sidorna för det mesta talar om vitt skilda ting. Tyvärr handlar den säkerhetspolitiska debatten bara i ganska begränsad omfattning om säkerhetspolitik.

Där liberala och konservativa krafter tolkar säkerhetspolitik som en fråga om hur landet bäst kan försvaras - hur säkerheten kan bevaras - reduceras på andra håll det allvarsamma ämnet till en salig blandning av inrikespolitik, intern partipolitik och utrikespolitik, med försvars- och säkerhetspolitiska hänsyn beaktade

Fil dr ANN-SOFIE DAHL är verksam vid Militärhögskolan.

 först i andra eller tredje hand.

Det stimulerande utbyte av tankar och idéer om vår gemensamma säkerhet som landet skulle må så bra av störs ideligen av, vissa politiska krafter envisa stampande på en och samma uppötna fläck, utan förmåga att frigöra sig från det förgångna trots att de i övrigt betraktar sig som progressiva.

Undra på att det aldrig tycks bli någon ordning på debatten med sådana förtecken.

Ett problem i sammanhanget är att säkerhetspolitik gärna tenderar att förstås som neutralitet, och att dessa två begrepp alltför ofta uppfattas som synonyma.

Inrikespolitiska överväganden

Men i dagens läge kan neutraliteten endast med svårighet och stor fantasi betraktas som säkerhetspolitiskt motiverad. Istället handlar neutraliteten i första hand om inrikespolitiska överväganden och utrikespolitiska plattformar.

Neutraliteten gör det socialdemokratiska Sverige sig inte av med på en efter-

middag, ty det är genom den som Sverige fortfarande kan framstå som något mycket speciellt och annorlunda i världen, och socialdemokraterna som ett parti utöver det vanliga. Det är en doktrin med oerhörd betydelse för den socialdemokratiska självkänslan och imagen.

Neutraliteten gav, och fortsätter att ge Sverige och dess socialdemokrati en särskild nisch i världen. Den utgör de sista resterna av den omhuldade svenska modellen, vars rykte i övrigt inte längre är vad det har varit. Välfärdsstaten må ha ljudligen havererat - en omständighet om vilken omvärlden är besvärande medveten, trots alla hot om brännmärkning av illojala informationsspridare men med neutralitetens hjälp kan den sista glansen ändå poleras fram.

Ett land i mängden

Med neutraliteten riskerar socialdemokraterna aldrig att Sverige blir ett land i mängden. Med den fortsätter vårt land att hamna i en annan kategori än den som de flesta runt omkring oss, och med tiden förmodligen allt fler, placeras i. Sådant kan på sina håll uppfattas som betryggande.

Neutraliteten har alltid varit av central betydelse för den internationella aktivism som socialdemokraterna bedrivit med sådan energi och beslutsamhet under sina olika perioder av regeringsinnehav och som parti. Utan neutraliteten, och den tredje kraft som den presenterades som mellan de båda ideologiska motpolerna i väst och öst, hade det inte varit så värst mycket bevänt med de svenska, socialdemokratiska, utrikespolitiska initiativen.

” Att uttala de fyra bokstäver som är förkortningen på det transatlantiska försvarssamarbetet är numera accepterat på landets försvarsdepartement, även om det inte längre lär vara tillåtet att le
samtidigt.

”

Utan neutraliteten hade marknadsföringen av den svenska profilen som världssamvete, och som världsmästare i fred, nedrustning och hjälp till de fattiga barnen i u-länderna varit bra mycket besvärligare. Då hade Sverige ingått i gruppen som en av dem (för man får väl ändå förmoda att valet bland allianserna inte hade resulterat i något annat umgänge än det som finns västerut). En av dem till vilka vårt till synes självständiga land inom parentes sagt satte stor försvarspolitisk tillit, om än i allra största hemlighet.

Aktivismen har varit beroende av neutraliteten för att lyckas som utrikespolitiskt projekt, liksom neutraliteten omvänt behövde aktivismen för att legitimeras, inte minst moraliskt.

Utrikespolitiskt kan även anas en liten rest av den gamla, men allt annat än kära, anti-amerikanismen i vägran att överge neutraliteten. Stora, starka och kaxiga USA kan som ingen annan få Sverige och det ånyo statsbärande partiet att

känna sig fjuttigt; ungefär så stort som det verkar på kartan och till befolkningsantal. Sådana komplex tilltar i styrka och omfattning med närheten till nämnde gigant; alltså är det gott för självkänslan att hålla sig på sin kant.

Redan i EU, bland bara européer, får vi stå på oss för att hålla oss framme. I FN är de flesta ännu mindre och fattigare än Sverige, så där är det inget problem. I NATO, däremot, vore risken stor att Sverige helt skulle tappas bort i den muskulösa mängden. För att inte tala om de socialdemokratiska idealen. Från socialdemokratiskt perspektiv skulle det medföra en tydlig fara att vare sig Sverige eller dess företrädde regering skulle uppmärksammas och hyllas för vad det egentligen är, under den allt mer flaggade fasaden.

Moraliskt överlägsen

Å andra sidan är den amerikanska "dekadens" om vilken det talas så mycket, och med vilken torde avses avarterna i den kulturella produktionen samt det intima förhållande till skjutvapen som däri företrädesvis förmedlas, alldeles utmärkt för det socialdemokratiska egot. Med det som jämförelsematerial är det inte svårt att framstå som moraliskt överlägsen.

Nu verkar den socialdemokratiska anti-amerikanismen något ha bedarrat jämfört med forna extatiska toppar. Göran Perssons deklarerade avsky för det land som hade vänligheten att mottaga honom som gäst i våras är ändå bara en mild västanfläkt i partistatistiken.

Inte minst märks nya tonfall från de allt mer resonabla kretsar av det socialdemokratiska etablissemangen som finns

samlade kring utrikesministern, och som ger utanförstående bedömare anledning till viss hoppfullhet trots allt inför framtiden. Genom kabinettsekreterare Eliassons och polchef Hjertonssons försorg, noterar nu utrikesministern i sina tämligen regelmässigt USA:s roll för den framtida europeiska säkerheten. Det kan betraktas som en positiv förändring av det större slaget i den officiella (s)-retoriken.

Denna grupp kring utrikesministerns kansli kan sägas representera en separat, säkerhetspolitisk subgruppering inom socialdemokratin, en falang som är mer modern och mer pragmatisk och där man uppenbarligen besitter förmågan att inse de internationella realiteterna. Där tjafsas det sällan om det förgångna när uppgiften består i att analysera och hantera nutid och framtid. Ju längre bort från det egna landet och de egna väljarna som utrikesministern rör sig, desto större blir dessutom klartexten i hennes uttalanden.

Tvärs över Gustav Adolfs torg marscheras det under mer stelbenta former. Där finns den andra, mer neutralitetsdogmatiska falang inom socialdemokraterna som försvarsministern nu, efter tryck från chefen, tillika landets statsminister, har sällat sig till efter att inledningsvis ha avgett ett mer flexibelt och vidsynt intryck.

Stora skälvan verkar ha utbrytit inom

vissa delar av regeringen efter ett alltför noggrant studium av de senaste opinionsundersökningarna från Göteborg om det svenska folkets känslor för neutraliteten. Med ett föga vetenskapligt genomförande som så uppenbart avser att gynna ett visst resultat - för evigt fortsatt neutralitet - skulle man kunna tro att undersökningarna skulle tas med en nypa salt från ansvarigt politiskt håll, och inte tillåtas störa det viktiga arbete som frågorna handlar om.

Istället används de som ursäkt för att bevara status quo i säkerhetspolitiken. I andra frågor, av betydligt mindre avgörande betydelse, nonchalers gladeligen och stundligen folkets uppfattningar. Ska då så livsviktiga saker som svenska folkets säkerhet verkligen tillåtas styras av tillfälliga, och framför allt, bristfälligt och tendentiöst genomförda, opinionsmätningar?

Uppskattad deltagare

Nu blir konsekvenserna av denna mer förändringsobenägna hållning som kan iakttas från Jakobsgatan mindre än vad som kunde ha varit fallet. Den förra regeringen flyttade fram positionerna på flera håll. Även om det nuvarande statsrådet och chefen för Försvarsdepartementet inte gärna ser att flygvapnet flyger alltför långt bort, är Sverige idag en högst aktiv och uppskattad deltagare i NATO-arran-

gemanget Partnership for Peace.

Att uttala de fyra bokstäver som är förkortningen på det transatlantiska försvarssamarbetet är numera accepterat på landets Försvarsdepartement, även om det inte längre lär vara tillåtet att le samtidigt.

Sådant lättsinne uppfattas förmodligen som riskabelt när situationen i riksdagen ger de ivrigaste neutralitetsromantikerna i centern och i det forna kommunistpartiet möjlighet att utöva inflytande på den politiska processen. Det parlamentariska läget ökar knappast utrymmet för realism i säkerhetspolitiken.

Men åtskilliga mil bortom den retoriska tjurigheten har Sverige sin alldeles egen modul i Mons, några korta kliv från den försvarsallians som för bara en handfull år sedan utpekades som djävulens främsta redskap på jorden men som nu förväntas rädda Jugoslavien.

Ökad nationell säkerhet

Dessutom är vi svenskar som bekant numera medborgare i den Europeiska Unionen. Från de positionerna kan vi inte längre vända åter, in i den tröstlösa isolationismen. I verkliga livet har Sverige tagit ett antal steg framåt och har på köpet fått en väsentligt ökad nationell säkerhet som nu måste tas tillvara och ytterligare förstärkas.

Och det är ju det som säkerhetspolitik handlar om, egentligen.